

Gimbernat, 2009 (**), 52, 41-56

LES PARTIDES DELS ARXIS PARROQUIALS DE SANT FELIU DE CABRERA, SANT GENÍS DE VILASSAR, SANT JOAN DE VILASSAR I LA SANTA CREU DE CABRILS, DES DE LA PERSPECTIVA HISTORIOGRÀFICA EN ELS SEUS ASPECTES SOCIOCULTURALS I SANITARI-LINGÜÍSTICS (SEGLES XVI-XVIII)

CURTÓ i SOLER, Conrad

Acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

RESUM: Es valoren les aportacions de caràcter social i cultural, també en els aspectes lingüístics en el camp de la sanitat, i les connotacions polítiques, que es poden obtenir a partir de l'anàlisi dels registres parroquials, referits a algunes parròquies de la comarca del Maresme. També la seva modificació en el transcurs del temps.

Paraules clau: Registres parroquials. Maresme. Aspectos sanitari-lingüístics.

RESUMEN: Se valoran las aportaciones de carácter social y cultural y también los aspectos lingüísticos en el campo de la sanidad, y las connotaciones políticas, que se pueden deducir a partir del análisis de los registros parroquiales, referidos a algunas parroquias de la comarca del Maresme. También su modificación en el transcurso del tiempo.

Palabras clave: Registros parroquiales. Maresme. Aspectos sanitario-lingüísticos.

*

El contingut de les anotacions consignades en les partides dels arxius parroquials referents a òbits, naixements i matrimonis, presenten per un costat una gran riquesa diversa per a l'obtenció i l'estudi de dades tant dels diversos sanitaris (metges, cirurgians, apotecaris...), com de les variades patologies (pestes, infeccions, traumatismes, accions medicolegals, etc.) presents en el transcurs del temps.

A part d'això per l'altra banda s'hi troben múltiples i molt interessants referències de context sociocultural i sanitarilingüístic, així com la plasmació de l'estat sociopolític corresponent a cada segle.

En la present comunicació hem intentat recopilar, si bé no de forma exhaustiva, aquestes referències, tal volta poc treballades, que ajuden des de l'òptica historiogràfica a aprofundir el coneixement cultural dins de cada època.

Gimbernat, 2009 (**), vol. 52, pàg. 41-56, ISSN: 0213-0718

41

S'ha treballat únicament amb les partides de defunció, obviant les de naixements i casaments, pel fet que en ambdues les referències no són tan notòries i, a més a més, perquè amb les seves incorporacions es sobrepassaria, i de molt, el límit de l'extensió d'aquesta comunicació.

De les 16.155 partides d'òbits tretes de la nostra tesi doctoral, n'hem seleccionat unes dues-centes, i d'aquestes hem triat les que hem cregut més idònies, expressades de forma concisa, amb solament les dades més significatives de cada partida i que exposem cronològicament i sincrònicament a continuació.

Relació cronològica dels aspectes socioculturals de les partides de defunció de la parròquia de Sant Feliu de Cabrera (Cabrerera de Mar) en els segles XVI, XVII i XVIII.

ANYS SEGLE XVI

1524 "...passa desta vida madona Isabel dona y Sra de la **jurisdiccio desta casa de Cabrera...**"

1544 "...fou soterrada Gesiana Gaya **la qual mori a Barcelona** y fou soterrada aci..."

ANYS SEGLE XVII

1601 "...obit de Joan Gux **mori de punyallades** a la vinya den Castayera..."

1611 "...obit de Constança Catalana deian **tenia cent y deu anys...**"

1620 "...enterrat lo cos de Gaspar Catala dit **lo bastart** que **mataren a les rocas de canal** fenseli offici de dos reals..."

1624 "...lo cos de Sebastia Llorell ... **el mataren ab pedrenyal alguns facinerosos...**"

1631 "...al cos de Jacinto Serra y Sala lo qual **mori a la preso de Barcelona...**"

1652 "...per la anima de [?] Verges dal camp de Tarragona **mori en una barraca a la muntanya...**"

1653 "...lo cos pñt de Elisa Vaquera ... **morta de pesta enterrada per son marit en lo hort de casa sua...**"

1653 "...al cos de Pere Recorda ... **mori de mort violenta dins lo fossar desta parrochial...**"

1684 "...al cos de Anna Rodon ... la trobaren **morta a la montanya de Burriach...**"

1697 "...al cos de Jaume Barranca, **sotacohero del Sr D Pau Dalmases y Ros** que mori **de una desgracia...**"

ANYS SEGLE XVIII

1721 "...al cos del **Mgn Dr. en Medicina Francesch Orriols ciutada honrat de Barna y Catedratic Jubilat de Medicina en dita Universitat** lo qual **mori en dita ciutat de Barna ... y aportaren son cadaver en esta Iglesia...**"

1741 "...al cos de Joseph Mateu del bosch ... **havenlo mort venint de Mataro...**"

1756 "...mori Magi Bilo **cotcher del Sr Pau Dalmasses y de Vilana, sagrista y canonge de la Sta Iglesia Cathedral de Barna...**"

1756 "...un albat que nasque antes de temps fill de Joan Rector y **lo bateja una dona que assisti al part** y luego **mori...**"

1779 "...mori lo **Dr en Lleis Salvador Vidal y Comas** (que vingue **per recobrar** en esta Parrq^a..."

Relació cronològica dels aspectes sanitarilingüístics de les partides de defunció de la parròquia de Sant Feliu de Cabrera en els segles XVI, XVII i XVIII

ANYS SEGLE XVI

1529 "...mori Melcor Trias del **veynat de gel** y lo sendema li fonc feta **la yaxida...**"

1555 "...obit dfe madona Aldona Sala la qual **mori de una basca...**"

ANYS SEGLE XVII

1613 "...obit de Na Monserrada den Jaume **era una dona inocente...**"

1620? "...lo cos de Johan frances de Nacio, no rebe l'eucartistia per estar **impedit del coll...**"

1634 "...al cos de Joana Carles, no pogue Combregar ja que **tenia grans ascós...**"

1647 "...al cos de Antoni Carles ... que en lo principi de sa malaltia **se torna frenetic...**"

1673 "...enterro de Francesch Barraca lo qual rebe los Sacraments y **mori mit sentat...**"

1678 "...el cos de Fermi Coder brassar ... **per averse ferit...**"

1684 "...al cos de Jaume Sagrera de Agell ... per haver **mort ab una basca...**"

1684 "...en lo vas dels forasters un pobre lo nom del qual se ignora per que **mori repentinament...**"

1695 "...al cos de un pobret ... Joan de Figueres ... sols extremauncio **perque era ximple...**"

ANYS SEGLE XVIII

- 1705 "...al cos de Josep Agell del veïnat de Agell lo qual morí de una **malaltia extravagant...**"
- 1706 "...al cos de Joan Ritorret francès el qual **mataven uns bribons en casa sua per compensarlo morí de repente...**"
- 1719 "...lo cos de Pere Sala ... solament la extremauncio per **haver mort per resolucio y caduch...**"
- 1721 "...al cos de Maria Roger ... solament la extremauncio per **haversa tornada ximple y caduca...**"
- 1722 "...a Raymunda Barthomeu ... no haver pogut rebre lo viatic a causa de haver tingut **el coll a dintra llagat en extrem...**"
- 1722 "...al cos de Francesch Trilla ... **Les sanchs lo sofocaren o be que se feri...**"
- 1733 "...al cos de Ramon Fabrega aprenent de rajoler ... **lo sofoca la terra que cavaban i morí de repente...**"
- 1736 "...al cos de Eulalia Carles ... per haverse **impensadament soffocada en la malaltia de una inflamacio...**"
- 1741 "...al cos de Teresa Grau ... per **haver quedat repentinament preocupada...**"
- 1743 "...al cos de Felix Monsso Traginer ... per haverse **repentina e impensadament mort...**"
- 1747 "...morí Pau Bosch ... no rebé los sagraments perquè **patint un mal habitual ly sobrevingue un accident** a que no si pogué prevenir..."
- 1753 "...morí Teresa Carles viuda ... **li sobrevingue un deliri...**"
- 1782 "...morí Eleonor Manent y Pruna ... no rebé la Eucaristia **per no poder deglutir...**"
- 1784 "...morí un pobre de solemnitat amb la major prontitut ... **patia de úlceres en les cames...**"
- 1800 "...morí de edat de catorse anys Joseph Tauran ... solament rebé la Extrema-Uncio per **haver perdut la paraula repentinament y lo coneixement que no se recobra...**"

RELACIÓ CRONOLÒGICA DELS ASPECTES SOCIOCULTURALS DE LES PARTIDES DE DEFUNCIÓ DE LA PARRÒQUIA DE SANT GENÍS DE VILASSAR (VILASSAR DE DALT) EN ELS SEGLES XVI, XVII I XVIII

ANYS SEGLE XVI

- 1503 "...passa desta vida madona Joana Roura ... **dita difunta era estrangera** ... prengui per despula **una gonela, vurela o lana...**"
- 1580 "...lo cos de Pere Font y Pi ... **fonch mort en sa cambra per sos desanamichs...**"
- 1582 "...soterrada Madona Eulalia Viela ... **la qual mataven lo vespre de St Joan...**"

ANYS SEGLE XVII

- 1602 "...lo cos de Miquel Rayx traginer de la vila de Calella ... **mori de una punyalada...**"
- 1615 "...lo cos de Jaume Pujol ... **lo mataren ab dos escopetades...**"
- 1631 "...enterrada Magdalena Subirana ... fonch **morta violentament de un cop de pedrenyal...**"
- 1633 "...lo cos de Garcia Gonzales **de Arenes del regne de Castella soldat ... mori de un cop de pedrenyal...**"
- 1636 "...enterrat un **minyó** de 9 o 10 anys lo qual **anava acaptan** mori a les cases de St Crist a la pallisa de casa den Carbonell..."
- 1638 "...enterrat un **albat** se deya Bartomeu Pi de alguns 9 anys lo qual **anava acaptan...**"
- 1651 "...lo cos de Madona Casals **enterrada cerca del pou de la neu...**"
- 1651 "...lo cos de Pau Duran **enterrat en lo bosch de la morboria...**"
- 1652 "...**mori** Isidro Mir **en les galeres despanya lo prengueren portan provisio a Barn^a...**"
- 1652 "...celebrant cos present per Jaume refart fadri que **mori en lo camp dels castellans devant Barn^a per haverlo pres y fet presoner...**"
- 1674 "...al cos del Dr. **Jaume Pou en Medicina Doctor...**"
- 1675 "...al cos de Salvador font fadri brasser **mori de mort violenta lo mataren en lo llit y antes ja lo avien nefrat...**"
- 1675 "...cos present per la anima de Hieronim Alsina que **mori en lo gescatiu de moros...**"

ANYS SEGLE XVIII

- 1706 "...enterrat Joan Angelo **de nacio Napolita soldat del regiment de Catalans de la reina Anna de Catalunya...**"
- 1706 "...al cos de Genis Veleta **Apotecari del Reial Exercit en el principat de Catalunya...**"
- 1711 "...lo cadaver de Marti Procasca **del Regne de Bohemia de praga en Alemanya soldat del Regiment de Toldo Alemanya...**"
- 1713 "...Pobre lo qual **nefraren** pochs dies antes **los francesos en Alella...**"
- 1713 "...dipositat lo cadaver de la **lltre Senyora Dona Maria de Raguer y Velasco Senyora de la Grassa Castell nou y Claravall...**"
- 1713 "...lo cadaver de **Don Theodoro Suniga y Canillo T. Coronel del Mestre de Camp del Señor Marques de Villescas de Infanteria Española...**"
- 1741 "...enterro y Exida de vas del qº Salvi Roldos Jove Pescador ... lo qual **essent Esclau, Mori en el hospital de Argel...**"
- 1744 "...per lo q Miquel Badia Jove pescador ... **mori en Almeria Regne de Espanya...**"
- 1749 "...enterro, exida de vas del qº Bernat Serras treballador que **mori al 1745 en la**

retirada del Exercit de España, en lo Castell de Demon, en lo ospital de fusillers de Montanya del exercit de España de que fa fé el Rt Dr. francisco Tubau Prev y capella de Guardias de Corps del Infant Dn Felip...”

1759 “...officis per lo q Jaume Dalmau **Jove Mariner** ... que **mori en la ciutat de Malaga** als primer de febrer del prt any 1751 deque fa fé el Li^{do} Dn Fran^{co} Antonio Navarro Arxipreste de la Igl^{sia} Catedral de Malaga.”

1764 “...exida de vas per la anima del q^o Pau Cahue Pescador que **mori en el hospital de Ger esclau...**”

1765 “...exida de vas del q^m Salvador Almera Pescador ... que **mori negat en lo mar de la Platxa de la ciutat de Vera de Espanya** y lo mar se lamporta y no el trobaren...”

1777 “...y exida de vas per lo q^o Joan Sauri Pescador ... **mori en Estupona de Espanya...**”

1780 “...mori Dña Maria Antonia Puig y Paulo Muller de **Dn Fran^{co} Puig Cirurgia Major dels Reals Exercios y Vice President del Real Collegi de Cirurgia de Bar^{na}...**”

1781 “...en casa del Sr Pere Bertran Mestre de casas ... **Mori Dn Joan Garcia Decio Credencer del Portal de St Antoni de la ciutat de Bar^{na}...**”

1787 “...exida de vas per lo q Pau Bassa de vint y sinch anys **mori en la Ciutat de Ora** ... segons Veridica relacio...”

1788: “...en lo **Hospital de la pñt Iglesia de Vilassar** mori ... Anton Petit treballador...”

1795: “...dos officis dobles per lo q Agusti Blanc Treballador a qui **avent fet presoner los francesos lo feriren ... mori en los Hospitals de Tolo de frança...**”

1798 “...mori **Dm Fran^{co} Puig y Pallas Cirurgia major dels Rls Exts de S. M. Catolica Vice President y Catedratic jubilat del RI. Collegi de Bar^{na} Fundador y Director del de Palma en la isla de Mallorca y Membre de varies academies y Societats del Regne de España...**”

RELACIÓ CRONOLÒGICA DELS ASPECTES SANITARILINGÜÍSTICS DE LES PARTIDES DE DEFUNCIÓ DE LA PARRÒQUIA DE SANT GENÍS DE VILASSAR EN ELS SEGLES XVI, XVII I XVIII

ANYS SEGLE XVI

1502? “...mori un albat **la ague la mare ab afollament** ague anima per quant **fou primsenyada...**”

1507 “...mori un albat fill de Na Carbonella del St Crist ... **mori de Bertola...**”

1552 “...obit de Joana Pina era **moltum annosa...**”

1565 “...obit de Francesch Isern vedrier ... **lo mataren ... llevat lo nas y parts de la cara y levada la ma escerra...**”

1587 “...enterraren un minyo lo qual se deia Ramon lo qual **mataren de disastre...**”

ANYS SEGLE XVII

- 1612 “...un home que trobaren mort en el camí que va a St Salvador lo qual **estaba nefrat en molts llocs desa persona...**”
1613 “...lo cos de Toni Castells ... confessa que **mori de una mala bua**. Era frances...”
1637 “...lo cos de Andreu Cuquet ... no rebe lo viatic per **tenir el mal de scanetia...**”
1674 “...lo cos de Antoni Parera fadri lo qual **mori de varola...**”
1681 “...lo cos de Jaume Tey fill del moliner de Cuquet ... **per mort de mort repentina...**”

ANYS SEGLE XVIII

- 1705 “...sepultura de Maria Masdevall del veïnat de Cabrils que **mori anant de part sense poder parir...**”
1705 “...lo cadaver de Maria Campins donsenlla ... **trohada morta y ser muda y ciega tolida y manca de desde la edat de deu anys fins als de quarante y tres de sa edat que mori...**”
1728 “...Sepultura de Gabriel Campins dit de sobrenom ‘xarroya’ per **aver mort de repente...**”
1729 “...per la Anima del qº Rt Dr Antoni Sanjas prev. y Rr **mori de un accident de un Paralís** que li sobre vingue ... **estan en lo Pulpis** de la present Iglesia **Predican lo sermo...**”
1740 “...al cadaver de Pere Vidal Pobre Natural del Urgell ... **morint impensadament...**”
1755 “...Mori a la ciutat de Mataro Josep Alsina **Pescador ... se feri dins de Mar...**”
1758 “...Mori a la edat de trenta tres anys Merce Villar ... de **repente de parteratge...**”
1760 “...moriren **tres nois recients nats batejats in casis necessitati** i lo primer per **Josep Costa fuster** i los altres dos per la **llevadora Fran^{ca} Artigas...**”
1760 “...mori Jaume Pons de Vall Pages ... porque **mori de repente de un aneurisme que tenia en lo coll de molts anys avia...**”
1762 “...mori a la edat de vint y sinch anys Pere Mir Fadri sols rebe la extremauncio puig **tenia el mal de St Pau y se era tornat com un noy...**”
1762 “...Mori Pere Roca Pescador de St Julia de les ollas habitant de esta parrq de molts anys ... **mori de repente que se offega ab una glopada de sanch que trague...**”

RELACIÓ CRONOLÒGICA DELS ASPECTES SOCIOCULTURALS DE LES PARTIDES DE DEFUNCIÓ DE LA PARRÒQUIA DE SANT JOAN DE VILASSAR (VILASSAR DE MAR) DES DEL 1779 AL 1800

- 1780 “...**mori negat en la mar** Miquel Mir y Dorda pescador de 54 anys...”
1781 “...per la anima del qº Geroni Ferres **Pescador que mori en Castella en la Vila de**

Migas, enterrat son cadaver en la **Igla del Sto Chto de la Caida...**

1782 "...quatre oficis per los qms Joan Mas de 27 anys y Josep Mas de 18 anys los quals **moriren ofegats davan Cartagena** al 23 de març del mateix any..."

1782 "...quatre oficis per lo qm Ramon Lloveras lo qual **mori en los vaixells de la Real Armada...**"

1786 "...tres oficis per lo q. Jph. Mallas de 24 anys que **mori ofegat devant de Cete de França...**"

1787 "...per la anima del quondam Jph Casanovas **Pescador el qual mori en Argel esclau...**"

1795 "...4 officis de Enterro i Honras per la Anima del qm Franch Alsina Patro Pesc. **Se creu esser mort per lo motiu que se embarca per Genova i mai mes ha emparagut i conegue haverse ofegat ans darribari alli...**"

RELACIÓ CRONOLÒGICA DELS ASPECTES SANITARILINGÜÍSTICS DE LES PARTIDES DE DEFUNCIÓ DE LA PARRÒQUIA DE SANT JOAN DE VILASSAR DES DEL 1779 AL 1800

1789 "...mori Jph. Roig Patro Pescador ... porque **se feri i perde el sentits...**"

RELACIÓ CRONOLÒGICA DELS ASPECTES SOCIOCULTURALS DE LES PARTIDES DE DEFUNCIÓ DE LA PARRÒQUIA DE LA SANTA CREU DE CABRILS (CABRILS) DES DEL 1779 AL 1800

1791 "...mori Madrona Casajoana de 2 anys y 6 mesos plusminusve **filla de Joseph Casajoana Cirugia de la prnt Parroquia...**"

1796 "...**mori en lo Hospital de St Genis** Cath^a Mir vidua del quondam Miquel Mir Pescador de St. Joan de Vilassar..."

RELACIÓ CRONOLÒGICA DELS ASPECTES SANITARILINGÜÍSTICS DE LES PARTIDES DE DEFUNCIÓ DE LA PARRÒQUIA DE LA SANTA CREU DE CABRILS DES DEL 1779 AL 1800

1780 "...mori Jaume Bosch **alinigero a la edat de 11 dies plusminusve...**"

1782 "...mori un fill llegm. que **per lo imminent perill de mort fou batejat en casa** lo dia sobre dit, de Antoni Estrany brasser..."

1783 "...sense haver rebut ningun Sagrament per haver **mort repentinament** la q^m Maria Mas y Cisa..."

1793 "...mori un noi **batejat p. Ministre de necessitat** fill illegitim y nat de Josep Mas de

Les partides dels arxius parroquials de Sant Feliu de Cabrera, Sant Genís de Vilassar, Sant Joan...

Munt Pages...”

1793 “...**passa a millor vida la Anima** de la quond Teresa Mas de Munt de **33 anys plusminusve...**”

EXPOSICIÓ SINCRÒNICA DE LES DADES SOCIOCULTURALS I SANITARILINGÜÍSTIQUES DE LES PARTIDES DE DEFUNCIÓ EN LES PARRÒQUIES DE SANT FELIU DE CABRERA I DE SANT GENÍS DE VILASSAR EN ELS SEGLES XVI, XVII I XVIII

Dades socioculturals

Segle XVI: Dins aquest segle la informació que es troba és molt escarida i minsa en ambdues parròquies, així a **Sant Feliu de Cabrera** s’hi troben expressions tals com “dona y Sra de la jurisdiccio desta casa”, “la qual mori a Barcelona y soterrada aqui. A **Sant Genís de Vilassar** d’altres com “era strangera ... per despula una gonela o vurela”, “mort en sa cambra per sos desanamichs”, “la qual la mataren lo vespre de St Joan”.

Segle XVII: Les dades aquí són molt més explícites i abundants. A **Sant Feliu de Cabrera** trobem “mori de puyallades”, “Constança Catala deien que tenia mes de 110 anys”, “lo mataren ab pedrenyal alguns facinerosos”, “lo mataren en les roques del canal”, “mori a la preso de Barcelona”, “enterrada per son marit en lo hort de casa sua”, “sotacohero del Sr. D. Pau Dalmasses”. A **Sant Genís de Vilassar**, tals com “mori de una punyellada”, “lo mataren de dos escopetades”, “fonch morta de un cop de pedrenyal”, un tal soldat “de Arenes del regne de Castella mori de un cop de pedrenyal”, “albat de 9 anys que anava acaptan”, “enterrada al pou de la neu”, “enterrat en lo bosch de la morboria”, “mori en les galeres despanya portan provisio a Bar^{na}”, “fadri que mori en lo camp dels castellans devant Bar^{na} fet presoner”, “el cos del Dr. Jame Pou” ... “lo mataran en lo lliit”, “mori en lo gescatiu de moros”.

Segle XVIII: En aquest segle les dades tenen una més alta notorietat social i política quant als seus personatges. Es troben doncs a **Sant Feliu de Cabrera** “el cos del Mgne Dr. en Medicina Fran^{co} Orriols, ciutada honrat de Bar^{na} y Catedratic Jubilat en dita Universitat”, “M. Bilo cotchero del Sr Pau Dalmasses y de Vilana, sagrista y canonge de la Catedral de Bar^{na}”, “mori lo Dr en Lleis Salvador Vidal y Comas que vingue per recobrar” [la salut]. A **Sant Genís de Vilassar** “J. Angelo, de nacio Napolita, soldat del regiment de Catalans de la reina Anna de Catalunya”, “Genis Veleta apotecari del Reial Exercit en el principat de Catalunya”, “lo, cadaver de Marti Procasca del Regne de Bohemia de praga, soldat”, “Illtre Senyora Dona Maria Raguer y Velasco Sra de la Grassa Castell nou y Claravall”, “D. Teodoro Suniga y Carillo T. Coronel”, “Jove Pescador, essent esclau mori en el hospital de Argel”, “Jove pescador ... mori en Almeria Regne de Espanya”, “Jove

mariner que morí en la ciutat de Màlaga, que dona fé el D F^{co} Ant^o Navarro Arxipreste de la Catedral de Màlaga”, “Pescador morí al hospital de Ger esclau”, “morí negat en la platxa de la ciutat de Vera de Espanya”, “pescador que morí en Estupona de Espanya”, “morí D J. Garcia Decio Credencer del Portal de St Antoni de Bar^{na}”, “morí D Fran^{co} Puig y Pallas Cirugia major dels Rls. Exts. de sa Majestat Catolica, Vice President y Catedratic jubilat del RI Col·legi de Barna Fundador y Director del de Palma en la isla de Mallorca y Membre de varies academies y Societats del Regne de España”.

Dades sanitarilingüístiques

Segle XVI: Dins aquest segle les dades són també escasses i molt succintes. A **Sant Feliu de Cabrera** trobem les expressions següents: “li fou feta la **yaxida** (de vas)”, “la qual morí de una **basca**”. A **Sant Genís de Vilassar**: “ague la mare **ab afollament**”, un albat “que morí de **bertola**”, “era multum **annosa**”, “lo mataren ... **llevat lo nas, parts de la cara y levada la ma escerra**”, “minyó que mataren **de disastre**”.

Segle XVII: A **Sant Feliu de Cabrera** les següents: “era una dona **inocente**”, no reb l'Eucaristia “per estar **impedit del coll**”, “tenia **grans ascós**”, “lo principi de sa **malaltia** se torna **frenetic**”, “morí **mit sentat**”, “per averse **ferit**”, “mort ab una **basca**”, “morí **repentinament**”, “perque **era ximple**”. A **Sant Genís de Vilassar** trobem: “lo qual **estaba nefrat**”, “morí de una **mala bua**”, “no rebe lo viatic per tenir el **mal de scanetia**”, “morí de **varola**”, “per mort de **mort repentina**”.

Segle XVIII: Respecte a **Sant Feliu de Cabrera** constatem les següents: “morí de una **malaltia extravagant**”, “morí **de repente**”, “haver mort per **resolució y caduch**”, “haverse tornada **ximple y caduca**”, “el **coll** adintre **llagat en extrem**”, “**les sanchs lo sofocaren** o be que **se feri**”, “lo **sofoca** la terra que cavaban i **mori de repente**”, “**impensadament soffocada** en la malaltia de **una inflamació**”, “per haverse quedat **repentina e impensadament mort**”, “li **sobrevingue un accident**”, “li **sobrevingue un deliri**”, “per no poder **deglutir**”, “patia de **ulceres** en les cames”, “haver **perdut la paraula repentinament y lo coneixement que no se recobra**”. Respecte a **Sant Genís de Vilassar**: “trobada morta y **ser muda y ciega, tolida y manca** de desde la edat de deu anys fins als de quarante tres anys de sa edat que morí”, “per aver **mort de repente**”, “morí de **un accident de un Paralís**”, “pobre Natural del Urgell ... morí **impensadament**”, “Pescadors que **se feri** dins la Mar”, “morí **de repente de parteratge**”, “morí **de repente** de un **aneurisme**”, “tenia el **mal de St Pau** y se era tornat com un noy”, “pescador de St Julia de les ollas ... **mori de repente** que **se offega** ab una **glopada de sanch que trague**”.

Les partides dels arxius parroquials de Sant Feliu de Cabrera, Sant Genís de Vilassar, Sant Joan...

EXPOSICIÓ SINCRÒNICA DE LES DADES SOCIOCULTURALS I SANITARILINGÜÍSTIQUES DE LES PARTIDES DE DEFUNCIÓ EN LES PARRÒQUIES DE SANT JOAN DE VILASSAR I DE LA SANTA CREU DE CABRILS, DES DE L'ANY 1779 FINS AL 1800

Dades socioculturals

A **Sant Joan de Vilassar** s'hi troba: "Miquel Mir i Dorda de 54 anys pescador, morí negat a la mar", "Geroni Ferrer Pescador morí en Castella a la vila de Migas", "Joan Mas i Josep Mas ofegats davant de Cartagena", "Ramon Lloveras lo qual morí en los vaixells de la Real Armada", "Jph. Mallas ofegat davant de Cete de França", "Jph. Casanovas Pescador el qual morí en Argel esclau". A **Santa Creu de Cabrils**: "Madrona Casajoana de 2 anys **plusminusve** filla de Joseph Casanovas Cirugia de la prnt Parroquia", "Caterina Mir vidua morí en lo hospital de St Genis de Vilassar".

Dades sanitarilingüístiques

A **Sant Joan de Vilassar** sols una dada, la de "Jph. Roig Patro Pescador ... perque se ferí i perde el sentits". A **Santa Creu de Cabrils** s'hi troben: "Jaume Bosch **alinigero** de 11 dies **plusminusve**", "Maria de Mas y Cisa per haver **mort repentinament**, "morí un noi **batejat p. Ministre de necessitat** fill lilegitim y nat. de Josep Mas de Munt Pages", "anima de la quondam Teresa Mas de Munt de 33 anys **plusminusve**".

Fent un comentari global sobre les dades exposades, tant d'ordre sociocultural com sanitarilingüístic, s'observa que dins del segle XVI són escadusseres i poc explícites, cosa que respon al fet que fins al final d'aquest segle, les parròquies no es regien per una normativa estricta en les anotacions de les partides. És a partir del Concili de Trento (1545-1563) que es regula ja l'obligatorietat de les seves constatacions.

Dins d'una crítica objectiva quant als aspectes socioculturals i ensems polítics del segle XVII, se'ns posa de manifest un notable augment de partides i dades tant de personatges notoris com així d'un fort increment de morts violentes, que concorden plenament amb la situació sociopolítica de l'època; cal recordar: la Guerra dels Segadors, el bandolerisme existent, casos com el de Joan Sala i Serrallonga (Joan de Serrallonga), el de Rocaguinarda (com a paradigmes), els bàndols entre Nyerros i Cadells, entre tants d'altres, que tot plegat justifica l'estat convulsiu dins aquest segle, i que guarda un paral·lelisme semblant en ambdues parròquies.

Quant a les dades sanitarilingüístiques, s'observa també tot un conjunt d'expressions i paraules que pretenen tenir una justificació mèdica, però que són poc expressives i molt elementals, donat el minso coneixement popular dels termes mèdics.

En canvi, en el segle XVIII, l'anomenat "Segle de les Llums", cal recordar que ve caracteritzat per un molt important creixement demogràfic juntament amb un gran moviment intel·lectual i polític que afecta tot Europa, amb l'expansió de noves idees, creació de noves ciències (com les naturals, químiques, econòmiques, socials...), al mateix temps que un extraordinari desenvolupament dels diversos coneixements en tots els camps científics ja preexistents, com la medicina, la física, l'astronomia, les arts... Tot això afecta també les nostres latituds; com a exemple tenim la creació del "Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona" (1760-1843), on destaquen eminents figures com Pere Virgili, president i gran reformador de l'ensenyament, Antoni de Gimbernat, gran anatomista de fama europea, Francesc Puig i Pallàs, vicepresident de la mateixa, juntament amb tants d'altres...

Respecte als aspectes socioculturals, es troben per una banda mencions de personatges notoris, uns des del vessant sanitari com metges, catedràtics, apotecaris d'alts càrrecs, d'altres com a figures altament representatives dins la noblesa o de diferents estaments militars.

Per altra banda s'hi observen mencions dotades d'un caràcter pròpiament sociopolític marcat principalment per la Guerra de Successió a Catalunya d'un caràcter realment molt interessant.

Quant als aspectes sanitarilingüístics, s'hi destaca un augment dins l'àmbit cultural en què s'evidencia un millorament, tant des del punt de vista ortogràfic com en el del lèxic emprat, ja molt més acurat.

En les expressions mèdiques consignades s'hi troben paraules pròpiament moltes d'elles d'ús actual. En citem algunes com a exemple: deliri, úlceres, aneurisma, inflamació, anèmia, accident, deglutir, etc., si bé, tot el contrari del segle anterior en què les expressions no deixaven de ser un xic pintoresques.

Pel que fa referència a les parròquies de Sant Joan de Vilassar i de la Santa Creu de Cabrils, les anotacions consignades, tant dins l'aspecte sociocultural com sanitarilingüístic, són força escasses, ja que de fet sols abracen uns pocs anys de les darreries del segle XVIII (1779-1800), puix que anteriorment es consideraven com a veïnats de Sant Genís: "Veïnat de Mar" (zona costanera) i "Veïnat de Cabrils" (a la muntanya), que poc abans d'acabar el segle passaren a ser parròquies pròpies.

Les partides dels arxius parroquials de Sant Feliu de Cabrera, Sant Genís de Vilassar, Sant Joan...

Les dades trobades són majoritàriament de persones negades a la mar, degut a l'augment de pescadors pel major desenvolupament de la pesca, com del mercadeig marítim propi de l'època d'expansió comercial per la mediterrània.

Finalment ens ha semblat oportú citar algunes partides íntegres [sic] com a exemple dels aspectes tant socioculturals com sanitarilingüístics

Sobre els aspectes socioculturals

“Vuy Als de Janer de mil sis cents sinquanta dos mori Isodro Mir de la parrochia de St. Genis de Vilassar del Vbehinat de mar mori en las galeras despanya y lo prengueren portant provisio a Barcelona diuen rebe los sacraments de la Sta Mara Iglesia. Als sinch de febrer de dit any selia fet cos pñt offici semidoble caritat quatre sous aqüiscau sacerdot. an asistit sinch sacerdots. lo Rnt. Rector, Mº Maynou, Mº Costa, Mº Joani y Batlle vicari.”

“A vui al Vint de Agost del any mil setcens y tretse dia de la Dedicacio de la prt. paroql. Iglesia de St. Genis de Vilassar y del Glorios St. Bernat, Dia cruel y miserable per est poble o Sagrera de Vilassar puix en ell cremaren los castellans y francesos Enemichs capitals nostres vuitanta y dos cassas quina mes quina menos pero la que mes fou fou la Rectoria que poc mes o menos cremaren y robaren en ella per valua de mil doblas entre cups, Premsas, botes de tota sort plenas y buidas, parets sostres, tauladas y alajas de casa robaren la Iglesia menos los vasos sagrats y sacristia.

Sacajaren del poble tot lo que volgueren y mataren quatre persones per vells o inutills y poc cuidado dels seus nols reculliren en part segura encara que fos los temararis se perderen los quals foren enterrats lo mateix dia en lo fosar de la present parroquia sense seremonia alguna ni reberen Sagrament algu los quals son Miquel Joani treballador de Vilassar. Lo altre Jaume Lloberas treballador tambe de Vilassar, lo altre Joan Masiques creu lo mataren dins la Iglesia agenollat devant del St. Cristo de dita Iglesia parroquial de Vilassar treballador y siego que era y lo altre una simpleta de casa Josep Piferrer pages de Vilassar nomenada Margarida de edad de 50 anys poc mes o menos, de la parroquia no mori ningu mes del Enemics, no se sap, solament quen quedaren uns quinse o setsa morts de la mateixa parroquia. Jo ne fas fe quen quedaren uns cent, o diuen los que diferentes vegades son anats al camp devant Barcelona entre ells i que non ha curat ningun. Duraren les escopetades desde tres quarts per les vuit del mati fins a tres hores de la tarda de hont se peleia sempre fou demunt de la Iglesia y del Castell.

La Tribulacio, confusio y espant que i hague en la montanya no es pot ponderar porque

los marits deixaren les mullers, las mullers los marits, las mares los fills y com anaren carregats de molta cosa bona ho perderen per salvar las vidas. La causa fou porque los Enemichs feren dos brassos, lo un per lo puig de la Caritat prop Premia i aqueix crema las Casas de la Cisa y casa del Hermita de aquella Sta Casa. robaren lo calzer de la Capella que era tot nou y puja la cavalleria tot dret fins al toro dit den Casas y en aqueixa montanya fou lo gran llanto y robaren també molta cosa de roba de la gent de Premia. Lo altre bras puja per Vallmurena amunt dret a la capella de St. Sebastia no arribaren mes enlla de la divisio de la Heretat de Francesc Vehil de la Serra fins a la divisio de la heretat del Mas Cunill avui den Bassols de Barcelona per causa que els feu frenta a la mateixa serra la gent de Cabrils i alguns de Orrius que altrament fora estat molt major lo dany y confusio. Los que nou an vist no es posible cregan la confusio y tribulacio de aquest Poble en semblant dia. Aprengan los que vindran a no ser temararis en donar la obediencia als temps y nos refien de somatents pues a les primeras escopetadas nos desempararen que a no ser los Sants Martirs, moriam la mitat dels quens hi trobavem assi sapiam y en lo Cel pugam donarlos las gracias. Amen.”

“Als vuit del Mes de Janer del Any Mil Set Cents quaranta quatre en la Parrqal Iglesia de St. Genis de Vilassar Bisbat de Barna, se celebraren dos officis simples ab la assistencia de vuýt Sacerdots, per lo qº Miquel Badia Jove pescador, fill de Isidro Badia, tambe pescador del Veýnat de Mar de la prnt Parroqª de Vilassar y de Anna Maria Muller sua; lo qual Mori en Almeria Regne de Espanya, als vint y quatre del Mes de Novembre del any proxim passat.”

“Als vint y quatre del mes de Abril del any mil set cens cinquanta y un, en la lga Paql de St Genis de Vilassar, Bisbat de Barª se celebraren dos officis simples per lo qº Jaume Dalmau Jove Mariner de esta pñt paqª fill de Pau Dalmau Pages del Veýnat de Cabrils de dita paqª de Vilassar, y de Maria Conjs. qui Mori en la ciutat de Malaga als primer de febre del pñt any 1751. deque fa fe el Lidº Dn Francº Antonio Navarro Artxipestre de la lga Catedral de Malaga.”

Enganxat en aquesta partida hi ha un document que diu el següent:

“Yo el Licenciado D. Francisco Antonio Navarro, Arcipreste Sagrario de esta Ilma. Catedral Certifico que en el dia primero de febrero de este presente año de la fecha se enterro en esta parroquia el Cuerpo de Jaime de Almau de Nacion Catalan de Estado soltero hijo de Pablo Almau y de Maria de Almau, su mujer. Consta no aver testado, como lo referido consta de su partida de Entierro a que me refiero que queda en el Archivo de esta Parroquial Iglesia. Y para que conste lo referido doy la presente en la Ciudad de Malaga en primero de febrero de mil setecientos y cinquenta y un años.”

Les partides dels arxius parroquials de Sant Feliu de Cabrera, Sant Genís de Vilassar, Sant Joan...

“Als vint y sis del mes de Mars del any Mil set cents sexanta y sinch en la Igla Parrâl de St Genis de Vilassar Bisbat de Barna se celebraren quatre officis simples per enterro, Eixida de vas, novena y Cap de Any per la Anima del qm. Salvador Almera Pescador del Veñnat de Mar de dita Parq^a Marit de Rosa Almera y Carrau lo qual mori negat en lo Mar de la Platxa de la Ciutat de Vera de Espanya y lo mar se lanporta y nol trobaren. Los dits officis foren ab assistencia de vuyt sacerdots y lo Pare Predicador.”

“Als quatre del mes de Mars del any mil set cents setanta set en la Igla Parql de St Genis de Vilassar Bisbat de Barn^a se celebraren dos Officis simples per novena Enterro, Yeixida de vas per lo q^o Joan Sauri Pescador del Veñnat de Mar de la pñt Parq^a de Vilassar ab assistencia de set sacerdots lo Economo y per consegüent ab ... ab lo Vicc de mar qual Joan Sauri, casat ab Maria Cantarell als set de Agost (segons relacio) mori en Estupona de Espanya Ita est Pere Blanch Prev. y Residt de dita Igla Regt en part la vicaria de dita Parq^a.”

Sobre aspectes sanitarilingüístics

“Als vint y nou de Jener del any 1705 fonch donada Ecclesiastica sepultura en lo sementiri de Cabrera al cos de Josep Agell pages del Veynat de Agell desta parroquia lo qual mori de una malaltia extravagant y fou que quexanse de mal de orella y haventsela fumada ab bregunas de canem queda una tarda prop lo foch de manera que ohia y no sabia ni discernia lo que ohia, mirava y no veyia parlava y no sabia lo que parlava caminava gatant y feya algunas altres accions de esma. y despres al cap de las 24 horas no obstant Sangrias y servicials se feri. rebe Sagrament de la extremauncio no feu testament assistiren o foren convidats al enterro dotze sacerdots sels dona la charitat acostumada hi ague professo donaren als Diacas sis sous y als altres quatre sous se li digueren dos officis y dinaren a la casa.”

“Aui als sis de Agost del any mil setcens y sinch en lo fosar de la prt. parql. Iglesia de St. Genis de Vilassar Bisbat de Barcelona fonch enterrat lo Cadaver de Maria Campins donsellia filla de Miquel Campins de Bonanat pages del Veinat de Cabrils difunt y de Maria Conjuges vivint no rebe Sagrament algun per aquesta trobada morta y ser muda i ciega tovida y manca de desde l'edat de deu anys fins al de quaranta y tres de sa edat que mori, se li celebra un offici simple per ser dia de festa ab assistencia de set preveres.”

“Als viny y dos del mes de Mars del any Mil set Cents sexanta y dos Mori de edat de vint y sinch anys Pere Mir Fadri fill de Joseph Mir Pescador del Veñnat de Mar de la pñt Parq^a de Vilassar Bisbat de Barn^a y de Rosa Mir conj. Rebe sols lo sagrament de la Extremauncio

perque tenia Mal de St Pau y se era tornat com un noÿ. Al cadaver del qual lo die vint y quatre del dit mes y anÿ seli dona Eccla Sepultura en lo sementiri de la Igla Parrâl de St Genis de Vilassar Bisbat de Barn^a y al mateix die se li celebra un offici simple per enterro ab assistencia de vuÿt sacerdotes y lo Pare Predicador.”